

Opening academisch jaar 2024

Geachte aanwezigen,

Het doet mij ontzettend veel plezier dat ik u allen vanmiddag welkom mag heten in de Pieterskerk.

Mede namens mijn collega's Hester Bijl en Martijn Ridderbos en alle decanen allereerst een hartelijk welkom aan de studenten en medewerkers van onze universiteit. Ik hoop dat jullie uitkijken naar een prachtig academisch jaar.

Welkom aan de Voorzitter van de Eerste Kamer, Jan Anthonie Bruijn, en aan burgemeester Peter van der Velden van Leiden, de wethouders van Leiden en Den Haag, en aan de B en W-colleges van onze buurgemeenten.

Welkom aan de leden van onze Raad van Toezicht, en in het bijzonder aan de nieuwe voorzitter Ferd Grapperhaus.

En natuurlijk een warm welkom voor onze alumni, schenkers en emeriti, zowel hier in de Pieterskerk als elders via de livestream.

Also a very warm welcome to the ambassadors and other representatives of the many befriended countries that have their embassies in The Hague. Most of this afternoon will be in Dutch, but a simultaneous translation in English is available for all guests, staff members and students who are not Dutch speakers.

I. De Opening van dit Academisch Jaar heeft als thema 'Science for Policy': het belang van de wetenschap voor beleid.

Vandaag willen wij u laten zien hoe wij onze wetenschappelijke kennis over allerlei thema's delen met de overheid, in het bijzonder de beleidsmakers. Wij denken mee hóé de overheid deze kennis kan toepassen in hun beleid. Ook over hoe de overheid als organisatie zo kan worden ingericht dat ze optimaal gebruik kan maken van al deze kennis. Het doel is om gezamenlijk optimale en toekomstbestendige oplossingen voor Nederland te vinden. Dat is het centrale thema van vandaag.

Dit wil ik u graag illustreren aan de hand van onze Leidse stadscriminoloog. In samenwerking met de gemeente Leiden heeft de universiteit de Leidse stadscriminoloog in het leven geroepen. Zij onderzoekt waarom mensen zich al dan niet veilig voelen op straat, en welke situaties dit veroorzaken. De Leidse bevolking neemt actief deel aan dit onderzoek. De stadscriminoloog zet de uitkomsten van het onderzoek om in directe beleidsadviezen voor de gemeente. Een prachtig voorbeeld van Science for policy, waar de stad en haar burgers direct de voordelen van ondervinden.

Vanmiddag zult u nog vele andere mooie voorbeelden te zien krijgen. Prachtig werk van onze studenten en medewerkers die zich met enorm veel enthousiasme inzetten om met hun kennis de wereld beter te maken. Wij laten u hierbij zien wie wij als universiteit zijn: een universiteit die midden in de maatschappij staat. Die de verantwoordelijkheid, nee, zelfs de plicht voelt om intensief mee te denken en te werken aan de grote uitdagingen van vandaag en morgen. Naast hoogwaardig onderwijs en onderzoek is impact immers een van onze belangrijke taken. Wij zijn nauw verweven met de samenleving, onze kenniscentra werken intensief samen met lokale, regionale, landelijke en internationale partners.

II. Voordat wij met u verder de diepte in gaan wil ik graag enkele persoonlijke observaties met u delen.

Voordat ik meer voorbeelden met u wil delen en u ons mooie programma krijgt gepresenteerd, noopt de actualiteit van de ingrijpende bezuinigingen van het kabinet mij, hier tijdens de opening van het academisch jaar, bij stil te staan. Wij staan immers aan de vooravond van grote veranderingen voor het hoger onderwijs, veranderingen die een verschraling – en misschien moet ik wel zeggen een kaalslag - van het Nederlands hoger onderwijslandschap gaan betekenen.

Deze verschraling werd mij zichtbaar duidelijk toen ik een paar weken geleden - samen met mijn echtgenoot - een heerlijke fietstocht maakte van Maastricht naar Colmar. Fantastische natuur maar ook ploeteren over de heuvels. Die prachtige natuur in de Benelux maakte rond de grens met Noord-Frankrijk echter plaats voor een enorme troosteloosheid. Het is bijna met geen pen te beschrijven door welk landschap wij fietsen. Uitgestorven stadjes en dorpen, waar al het leven uit leek te zijn verdwenen. Geen winkels, geen

horeca, geen publieke diensten. Spookstadjes, waar de laatste bewoners binnenkort het spreekwoordelijke licht uit kunnen doen.

De terugtrekkende beweging die instituten daar hebben gemaakt, leidt duidelijk tot het verdwijnen van hele gemeenschappen. In plaats van te investeren in werkgelegenheid, innovatie en versteviging van beleid en bestuur, zijn deze gebieden aan hun lot overgelaten. Een zeer trieste ontwikkeling.

U begrijpt natuurlijk waar ik heen wil: om te illustreren wat er kan gebeuren wanneer wij niet meer investeren. Niet meer investeren in regio's, maar ook niet meer in beleid, of in onderwijs en onderzoek. Want laten we ons niet vergissen: wat nu voor dat deel van Noord-Frankrijk geldt, kan op termijn ook in ons eigen land gebeuren. Want met de aangekondigde plannen van het nieuwe kabinet dreigt straks een kaalslag die ons allemaal op vele vlakken zal raken.

III. De grote waarde die de universiteit aan de samenleving biedt, wordt namelijk in gevaar gebracht.

Hoewel het nieuwe kabinet haar definitieve plannen nog moet presenteren, is al klip en klaar dat de aangekondigde bezuinigingen in het Hoofdlijnenakkoord binnen het hoger onderwijs historische gevolgen zullen hebben. En helaas heb ik het dan over historisch in negatieve zin.

Als deze plannen doorgaan, dan leidt dit niet tot het in de koelkast zetten of uitstellen van bepaalde plannen of ambities. Nee, het zal gevolgen hebben voor al ons onderwijs en onderzoek. Dit zal de Nederlandse kenniseconomie en daarmee ook de Nederlandse samenleving diep raken. We zullen flink wat slagkracht op het gebied van innovatie verliezen.

Helaas gaat het hierbij niet alleen om de bezuinigingen van het hoofdlijnenakkoord. De Nederlandse universiteiten, en dan zeker de

brede universiteiten in de Randstad, worden daarnaast gedwongen heel wat bacheloropleidingen naar het Nederlands om te zetten.

Wat gaat dit betekenen?

Internationaal talent, medewerkers en studenten die wij ontzettend hard nodig hebben, zullen hierdoor voortaan buiten onze landsgrenzen gaan zoeken naar een baan of studieplek. Voor een internationaal georiënteerde universiteit als de onze, betekent dit een verschraving van ons onderwijsaanbod, en een aanslag op onze onderzoekskwaliteit. We zien nu in landen als Denemarken en het Verenigd Koninkrijk welke gevolgen deze desinvestering heeft. Denemarken doet nu na slechts enkele jaren verwoede pogingen deze stappen terug te draaien. In het Verenigd Koninkrijk dreigen verschillende universiteiten om te vallen, met grote gevolgen voor de lokale en nationale economie.

Voor een klein land als Nederland zijn de lokale, nationale en internationale kenniseconomie onlosmakelijk met elkaar verweven. Internationale kennis komt ook de lokale gemeenschappen ten goede en omgekeerd leveren wij kennis aan andere windstreken in de wereld. Bovendien levert een brede universiteit als de Universiteit Leiden in ALLE disciplines een bijdrage aan de maatschappelijke uitdagingen. Interdisciplinaire kennis is onmisbaar. Het idee dat Nederland alleen technische kennis vanuit het buitenland nodig heeft en alleen hier haar landsgrenzen voor openstelt, is een illusie. Ook voor andere disciplines hebben wij kennis uit het buitenland nodig. Daar komen wij vanmiddag meerdere keren op terug.

Bovendien staat de visie dat wij ons vooral op eigen land en taal moeten richten hááks op de werkelijkheid als het om Nederland en haar universiteiten gaat. Ons land is van oudsher gericht op de internationale gemeenschap. Eeuwen geleden al vonden vervolgde

wetenschappers, denkers, ondernemers en kunstenaars in Nederland - en zeker ook in Leiden - de ruimte en vrijheid om te werken en leven. Zonder al die 'kenniswerkers' van toen zou de Universiteit Leiden nooit de grote reputatie hebben kunnen opbouwen die zij toen had.

De Universiteit Leiden is geen eiland, en Nederland is dat evenmin. Kennis, geachte aanwezigen, kent geen grenzen. Universiteit en samenleving zijn ondertussen onlosmakelijk met elkaar verbonden. Het delen van onze kennis en expertise met de overheid, het bedrijfsleven en de maatschappij werpt aantoonbaar vruchten af. Vanmiddag laten wij zien dat onze wetenschappers en experts beleidsmakers actief helpen bij kwesties als stikstofproblematiek, de uitdagingen in de zorg, de democratische rechtsstaat, veiligheid, en een goed functionerende rechtspraak.

In de plannen van het nieuwe kabinet is de balans zoek. Onze studenten en medewerkers, de hoger onderwijssector, worden onevenredig getroffen. Vanzelfsprekend wil onze sector zijn bijdrage leveren, daar waar het moet, maar deze maatregelen werken averechts uit.

We zouden juist moeten investeren in jonge generaties, generaties die hard nodig zijn voor een gezonde toekomst! Dit geluid hebben vele medewerkers en onderzoekers van de Universiteit Leiden de afgelopen maanden luid en duidelijk laten horen door lezingen en filmpjes. Een geweldig initiatief waar we trots op mogen zijn.

En ook vanmiddag vertellen wij graag met u wat wij allemaal in huis hebben. Straks zullen medewerkers, studenten én partners van onze universiteit mooie en inspirerende verhalen met u delen. Ik zou er ook zoveel met u kunnen delen!!

Over bijvoorbeeld de leerstoel 'Beleid, wetenschap en maatschappelijke impact, in het bijzonder in de zorg, een gecombineerde leerstoel van het LUMC en de Faculteit Governance and Global Affairs/Leiden University College. Over hoe worden we gezond oud?

Of het onderzoek 'Dit is de echte slimme stad', waarin wij samen met de gemeente Den Haag onderzoeken hoe het gebruik van data niet botst met grondrechten en mensenrechten.

Of met de Hogeschool Leiden, MBO Rijnland en de gemeente samen in het Leiden Healthy Society Center. Daar verbinden we kennis, initiatieven en vraagstukken op het gebied van gezondheid en welzijn in Leiden met elkaar.

En ik zou nog wel even door kunnen gaan.

U hoort het: de mensen van de Universiteit Leiden werken samen met regionale, landelijke én internationale bestuurders en beleidsmakers bij het vinden van oplossingen die onze wereld schoner, veiliger en prettiger maken.

Ik wil hier mijn grote waardering uitspreken voor iedereen die zich hiervoor inzet. Onze docenten en onderzoekers, en ons professionele staf. En natuurlijk ook al onze partners, alumni, schenkers en zeker onze Internationals, jullie wil ik vandaag een extra hart onder de riem steken. Iedereen die zich keihard inzet voor onze universiteit en de samenleving: DANK JULLIE WEL!!!! . Daar ben ik niet alleen dankbaar voor, maar ook hartstikke trots op.

Laten wij de komende periode vooral samen blijven optrekken en laten zien op waar wij allemaal het verschil kunnen blijven maken.

Ik wens u een prettige, leerzame en inspirerende opening van ons Academisch Jaar toe.